

SLUŽBA ZA ZDRAVSTVENU EKOLOGIJU
ODJEL ZA HIGIJENU PREHRANE
ŠKOLSKA 2, RAKITJE
e-mail: ekologija.hrana@zzjz-zz.hr
tel. 01 2889 058

TUMAČENJE ISPITNIH IZVJEŠĆA U MIKROBIOLOGIJI HRANE

Tumačenje laboratorijskih nalaza u mikrobiologiji hrane često je zahtjevan i složen proces. Mikroorganizmi obično nisu homogeno raspoređeni u namirnicama što doprinosi varijabilnosti rezultata za određeni uzorak. Provedba mikrobiološkog ispitivanja nije dovoljna garancija za sigurnost hrane, već je potrebno uzeti u obzir mikrobiološke kriterije koje treba koristiti kao podršku dobroj higijenskoj praksi (DHP) i sustavu analize opasnosti i kritičnih kontrolnih točaka (HACCP). Subjekt u poslovanju s hranom (SPH) obavezan je poduzeti sve mjere i postupke kojima će osigurati eliminaciju ili redukciju mikroorganizama na **prihvatljivu razinu koja neće štetno utjecati na zdravlje ljudi**. Za hranu čiji rezultati ispitivanja nisu u skladu sa propisanim mikrobiološkim kriterijima te u slučaju moguće pojave rizika za zdravlje ljudi, potrebno je provesti istraživanje u svrhu identifikacije uzroka i ispravljanja nepravilnosti. Mikroorganizmi koji se ispituju u mikrobiologiji hrane mogu biti:

- patogeni mikroorganizmi poput *Salmonella spp.* i *Listeria monocytogenes*
- mikroorganizmi indikatori onečišćenja, odnosno indikatori stupnja higijene poput *Enterobacteriaceae* i aerobnih mezofilnih bakterija.

Neispunjavanje mikrobioloških kriterija nije prekršaj, ali je obavezno provođenje specifičnih popravnih radnji u skladu sa zakonskom regulativom. Mikrobiološki kriteriji nam služe kao objektivan dokaz provjere sustava upravljanja sigurnošću hrane koji se temelji na HACCP-u.

DOBRO JE ZNATI! Bolesti koje se prenose hranom mikrobiološke etiologije, posljedica su djelovanja raznih uzročnika, čije je mjesto ulaska gastrointestinalni sustav. Simptomi bolesti koje se prenose hranom, koji nisu nužno ograničeni na proljev i povraćanje, posljedica su djelovanja živih organizama i/ili toksina koje oni proizvode. Rizik od nastanka bolesti kod ovih uzročnika ovisi o patogenu, dozi, domaćinu i svojstvima hrane kao matriksa. Čimbenici rizika u domaćinu uključuju dob, imunološki status, već postojeću bolest ili čimbenike stresa, te fiziološko stanje želuca i tankog crijeva za vrijeme izlaganja uzročniku. Iz tih se razloga najmanje vrijednosti infektivnih doza ne mogu s lakoćom definirati, iako se može očekivati manji rizik od bolesti kod izloženosti nižim dozama nekih uzročnika.

Tablica 1. Vodič za tumačenje rezultata mikrobiološkog ispitivanja hrane

OPASNOST/ MIKROORGANIZAM VRSTA	REZULTAT	TUMAČENJE	MOGUĆI UZROK	PREPORUČENO DJELOVANJE
1. <i>Salmonella spp.</i> - Crijevna bakterija, patogena za čovjeka. Uzrokuje infekciju probavnog sustava koja se očituje temperaturom, proljevom i grčevima. U 95% slučajeva prenosi se hranom.				
<i>Salmonella spp.</i>	Prisutna u 25 g ili ml	Mikrobiološki rizik: visok Hrana je potencijalno štetna za zdravlje i/ili neprikladna za ljudsku konzumaciju	Nedekvatan proces - posljedica su nedovoljnog kuhanja i pečenja, nedovoljne pasterizacije i loše higijene (križna kontaminacija).	Hitno istražiti: porijeklo hrane, proizvodni proces i okolinu; uzeti uzorke hrane i razmotriti monitoring okoliša-briseve. Moguće i dodatne mjere: serotipizacija itd.
2. <i>Listeria monocytogenes</i> - Prisutna posvuda u prirodi. Listerioza ima blage simptome nalik gripi te često prolazi neprepoznata. Infekcija je IZUZETNO opasna za malu djecu i trudnice, te starije i imunokompromitirane osobe kod kojih ima velik mortalitet. Ulaz bakterije u organizam je oralno putem hrane.				
<i>Listeria monocytogenes</i>	>10 ² cfu/g ili ml	Mikrobiološki rizik: visok Hrana je potencijalno štetna za zdravlje i/ili neprikladna za ljudsku konzumaciju	Dokaz lošeg proizvodnog procesa, kontaminacija iz okoliša ili križna kontaminacija, loša kontrola temperature, neprimjerena duljina roka trajanja.	Hitno istražiti: porijeklo hrane, proizvodni proces i okoliš. Uzeti uzorke hrane i provesti monitoring okoliša – briseve. Moguće i dodatne mjere: poslati izolate na identifikaciju, serotipizaciju, molekularnu tipizaciju.
<i>Listeria monocytogenes</i>	10 ≤10 ² cfu/g ili ml	Mikrobiološki rizik: umjeren Granično štetno za zdravlje	Vjerojatno dokaz lošeg proizvodnog procesa i/ili loše kvalitete sirovine.	Ovisno o utvrđenoj razini kontaminacije rasti će i rizik posljedičnog rasta u normalnim uvjetima pohrane. Pregledati kvalitetu sirovine, okoliš u kojem se proizvodi hrana (uključujući čišćenje), kuhanje, temperature i kontrolu roka trajanja. Razmisliti o uzimanju uzoraka hrane i monitoring okoliša – brisevi. Razmisliti o upućivanju izolata na daljnje testiranje.
3. <i>Staphylococcus aureus</i> – kod nekih ljudi normalan stanovnik nosne šupljine i ždrijela. U mikrobiologiji hrane uzročnik stafilokoknog trovanja. <i>S. aureus</i> stvara enterotoksine u hrani koji uzorkuju gastroenteritis. Simptomi stafilokoknog otrovanja: povraćanje, proljev, abdominalna bol i grčevi.				
<i>Staphylococcus aureus</i> i drugi koagulaza pozitivni stafilokoki	>10 ⁴ cfu /g ili ml	Mikrobiološki rizik: visok Potencijalno štetan za zdravlje te neodgovarajući za ljudsku potrošnju.	Čvrst dokaz lošeg rukovanja i loše kontrole temperature. Izvor ove bakterije u hrani je čovjek kliconoša.	Hitno revidirati način rukovanja s hranom kao i kontrolu temperature i vremena. Uzeti uzorke hrane, briseve okoliša u kojem se hrana priprema i osoba koje rukuju s hranom.

				DODATNE MJERE: Ne proizvode svi sojevi toksin niti dovode do bolesti. Poslati izolate na potvrdu identiteta, tipizacija, patogenost (otkrivanje gena za toksin). Razmisliti o otkrivanju enterotoksina u hrani i ostacima hrane u slučajevima kad se radi o sumnji na trovanje hranom ili kad su razine velike, $>10^5$ cfu/g.
<i>Staphylococcus aureus</i> i dr. koagulaza pozitivni stafilokoki	$20 \leq 10^4$	Mikrobiološki rizik: umjeren	Vjerojatan dokaz lošeg rukovanja, proizvodnog procesa i kontrole temperature.	Postoji opasnost od daljnjeg rasta mikroorganizama. Revidirati rukovanje kao i kontrole proizvodnog procesa. Razmisliti o uzimanju uzoraka hrane, okoliša (brisevi) u kojem se priprema hrana i ljudi koji s njom rukuju. DODATNE MJERE: Razmisliti o slanju izolata posebice ako je riječ o istrazi kod pojave bolesti.
4. <i>Escherichia coli</i> – bakterija iz porodice Enterobacteriaceae koja je indikator fekalnog zagađenja jer joj je prirodno stanište isključivo probavni sustav. Neki sojevi <i>E. coli</i> su patogeni za čovjeka, a to su sojevi koji proizvode verotoksine VTEC. VTEC infekcija ne nastaje isključivo prijenosom preko hrane, pa se unutar iste epidemije mogu pojaviti različiti načini prijenosa.				
<i>Escherichia coli</i>	$>10^2$	Nezadovoljavajuće – ukazuje na rizik fekalne kontaminacije. Rezultate interpretirati zajedno s rezultatima ostalih mikrobioloških ispitivanja.	Loša higijena, nedovoljno kuhanje ili križna kontaminacija iz sirove hrane posebno mesa, rukovanje s hranom ili kontakt hrane s proizvodnim površinama kao i neprimjerena temperatura i vrijeme kontrole.	Pregled procesa kuhanja i svih higijenskih procesa uključujući čišćenje. Uzimanje uzoraka hrane i pokretanje monitoringa praćenja okoliša (brisevi) u kojoj se hrana proizvodi.
<i>Escherichia coli</i>	$20 \leq 10^2$	Granično – ukoliko se utvrdi ovako manja koncentracija to je znak povećanog rizika za sigurnost hrane	Mogući dokazi nedovoljnog kuhanja ili križne kontaminacije iz sirove hrane posebno mesa, rukovanja s hranom ili kontakta hrane s proizvodnim površinama kao i neprimjerena temperatura i vrijeme kontrole.	Pregled procesa kuhanja i svih higijenskih procesa uključujući čišćenje. Uzimanje uzoraka hrane i pokretanje monitoringa praćenja okoliša (brisevi) u kojoj se hrana proizvodi. Mjere koje se poduzimaju moraju biti proporcionalne s količinom mikroorganizama.
5. <i>Enterobacteriaceae</i> – crijevne bakterije koje su normalna mikroflora probavnog sustava ljudi i životinja. Ovdje spada široka skupina rodova bakterija od kojih su neke patogene za čovjeka. Prisutnost u namirnicama je indikator fekalnog zagađenja tj. nedovoljne higijene tijekom proizvodnje, čuvanja i rukovanja namirnicama. Izolirane mikrobiološkim brisevima s površina, ruku osoblja i pribora ukazuju na fekalno zagađenje i nedovoljno čišćenje, pranje i dezinfekciju.				

Enterobacteriaceae	>10 ⁴	Nezadovoljavajuća – loš higijenski status hrane.	Loša higijena, nedovoljno kuhanje ili križna kontaminacija (npr. iz sirovog mesa), neadekvatno rukovanje s hranom ili kontakt hrane s proizvodnim površinama kao i neprimjerena temperatura obrade i vrijeme kontrole.	Pregled procesa kuhanja i svih higijenskih procesa uključujući čišćenje. Uzimanje uzoraka hrane i praćenje okoline (brisevi površina) u kojoj se hrana proizvodi.
Enterobacteriaceae	10 ² ≤ 10 ⁴	Granično – mora se interpretirati zajedno s ostalim mikrobiološkim parametrima, ali njihovo prisustvo u različitoj hrani ili u proizvodnim objektima mora se istražiti.	Mogući dokaz nedovoljnog kuhanja ili križne kontaminacije (npr. iz sirovog mesa), neadekvatno rukovanje s hranom ili kontakt hrane s proizvodnim površinama kao i neprimjerena temperatura obrade i vrijeme kontrole.	Pregled kuhanja i svih higijenskih procesa uključujući čišćenje. Uzimanje uzoraka hrane i praćenje okoline (brisevi površina) u kojoj se hrana proizvodi.
<p>6. Aerobne mezofilne bakterije - široka skupina bakterija koje najbolje rastu u temperaturnom rasponu od 20 do 40 °C (mezofilno) te u prisutnosti kisika (aerobno). Ove bakterije su pokazatelji kvalitete hrane, a ne sigurnosti hrane. Kod velikog broja aerobnih mezofilnih bakterija važno je identificirati tip mikroorganizama koji prevladava kako bi u potpunosti mogli protumačiti značenje dobivenog velikog broja. Povećan broj aerobnih mezofilnih bakterija u hrani upućuje na starost i lošiju mikrobiološku kakvoću namirnice (kontaminaciju i/ili početak kvarenja). Kod mikrobioloških briseva broj aerobnih mezofilnih bakterija predstavlja količinu bakterija koje se nalaze na površinama, rukama i priboru, koja ako je povećana ukazuje na nedovoljno ili neučinkovito čišćenje, pranje i dezinfekciju.</p>				
<p>7. Sulfitoreducirajuće klostridije – vrste bakterije Clostridium, najznačajniji predstavnici u mikrobiologiji hrane su <i>Clostridium perfringens</i> i <i>Clostridium botulinum</i>. Karakteristično im je stvaranje spora te rast u uvjetima bez kisika (anaerobni uvjeti). <i>Cl. perfringens</i> se može naći u crijevnom sadržaju pa njegov nalaz u hrani ukazuje na fekalnu kontaminaciju. Bolest je uzrokovana konzumacijom velikog broja živih vegetativnih bakterija, koje sporuliraju u donjem dijelu tankog crijeva i proizvode enterotoksin koji uzrokuje proljev, dakle taj se enterotoksin ne proizvodi u hrani.</p>				
<p>8. Plijesni – su višestanične gljive. Pojedine vrste plijesni stvaraju mikotoksine koji uzrokuju kronična oboljenja i oštećenja jetre i bubrega, a mogu utjecati i na razvoj karcinoma. U mikrobiologiji hrane plijesni su uzročnici kvarenja hrane, a ukoliko su prisutne u namirnicama indikator su starosti i kvarenja hrane.</p>				
<p>9. Kvasci – su jednostanične gljive. Prisutnost kvasaca u hrani se smatra indikatorom kvarenja i starosti hrane.</p>				

Za sva pitanja i nejasnoće slobodno kontaktirajte laboratorij.